

Justitiedepartementet

Uppdrag att utreda vissa frågor om brandfarliga och explosiva varor**Bakgrund**

Under senare tid har det inträffat ett oroväckande stort antal explosioner där bl.a. handgranater har använts. Förekomsten av handgranater inom kriminella kretsar ökar. Handgranater är små och därmed lätta att gömma i kläder, väskor eller liknande. De kan på mycket kort tid orsaka stora skador. Detsamma gäller för vissa andra föremål som liksom handgranater omfattas av regelverket om brandfarliga och explosiva varor, t.ex. dynamit och andra sprängmedel. Det är viktigt att samhället kan ingripa på ett effektivt och ändamålsenligt sätt mot olovliga förfaranden med brandfarliga och explosiva varor.

Uppdraget att se över straffbestämmelserna i lagen (2010:1011) om brandfarliga och explosiva varor

Nuvarande straffbestämmelser i lagen (2010:1011) om brandfarliga och explosiva varor

Lagen (2010:1011) om brandfarliga och explosiva varor syftar till att hindra, förebygga och begränsa skador på liv, hälsa, miljö eller egendom som kan uppkomma genom brand eller explosion orsakad av brandfarliga eller explosiva varor. Lagen ska även förebygga obehörigt förfarande med varorna, dvs. lagen har ett uttryckligt brottsförebyggande syfte. Till brandfarliga och explosiva varor räknas brandfarliga gaser, brandfarliga vätskor, brandreaktiva varor, explosiva ämnen och blandningar, explosiva föremål samt ämnen, blandningar och föremål som tillverkas i syfte att explodera eller ha pyroteknisk effekt.

Den som hanterar, överför eller importerar explosiva varor och den som yrkesmässigt eller i större mängd hanterar brandfarliga varor ska ha tillstånd till det. Vidare gäller krav på bl.a. aktsamhet som innebär att den som hanterar, överför eller importerar brandfarliga eller explosiva varor ska vidta de försiktighetsmått som behövs för att hindra, förebygga och begränsa olyckor och skador på liv, hälsa, miljö eller egendom som kan

uppkomma genom brand eller explosion orsakad av varorna samt för att förebygga obehörigt förfarande med varorna. Tillståndsmyndigheter är Myndigheten för samhällsskydd och beredskap samt kommunerna. De har också, inom sina respektive tillsynsområden, ansvar för tillsynen och efterlevnaden av lagen och föreskrifter samt beslut som meddelats i anslutning till lagen.

Den som med uppsåt eller av grov oaksamhet bryter mot tillståndsplikten eller aktsamhetskravet i lagen ska dömas till böter eller fängelse i högst ett år. Den som med uppsåt bryter mot tillståndsplikten i fråga om explosiva varor ska om brottet är grovt dömas till fängelse i lägst sex månader och högst fyra år. Vid bedömning av om brottet är grovt ska särskilt beaktas risken för att de explosiva varorna hade kunnat komma till brottslig användning samt varornas grad av farlighet och omfattningen av det olagliga innehavet. Straffet för övriga brott enligt lagen, som t.ex. brott mot föreståndarkrav eller förvarings- och förpackningskrav, är böter. I ringa fall ska inte dömas till ansvar.

Behovet av en utredning

De nuvarande straffskalorna enligt lagen om brandfarliga och explosiva varor motsvarar i huvudsak de straffskalor som tidigare gällde för vapenbrott enligt vapenlagen (1996:67). Den 1 september 2014 höjdes dock straffen för vapenbrott. Detta innebar att straffmaximum för vapenbrott av normalgraden höjdes från fängelse i ett år till fängelse i två år. Samtidigt höjdes straffminimum för grovt vapenbrott från fängelse i sex månader till fängelse i ett år. De omständigheter som särskilt ska beaktas vid bedömningen av om ett vapenbrott är grovt gjordes mer allmängiltiga. Vidare infördes en bestämmelse om synnerligen grovt vapenbrott med straffskalan fängelse i lägst tre och högst sex år. Vid bedömningen av om ett vapenbrott är synnerligen grovt ska det särskilt beaktas om innehavet, överlåtelsen eller utlåningen har avsett ett stort antal vapen.

I propositionen som låg till grund för de senast genomförda skärpningarna av straffen för vapenbrott framhölls att det finns tecken på att personer som tillhör kriminella gäng har tillgång till skjutvapen i större utsträckning än tidigare och att benägenheten att använda vapen också verkar ha ökat. Vidare anfördes att när innehav, överlåtelse eller utlåning av vapen har koppling till kriminella grupperingar finns det – som de senaste årens skjutningar visar – en påtaglig risk för att vapen kommer till användning vid allvarliga våldsbrott. Utvecklingen i fråga om användning av skjutvapen i kriminella kretsar ansågs därför göra att en strängare syn på de grövre formerna av vapenbrott var motiverad (prop. 2013/14:226 s. 34).

Det är tydligt att ett otillåtet förfarande med t.ex. handgranater, minor eller andra sprängmedel kan vara en väl så farlig och straffvärd gärning som de allvarligare fallen av otillåtna förfaranden med skjutvapen. Samma

överväganden som låg till grund för de genomförda skärpningarna av straffen för vapenbrott gör sig gällande även för sådana olovliga förfaranden som omfattas av bestämmelserna i lagen om brandfarliga och explosiva varor. Det har också tidigare varit lagstiftarens avsikt att straffen för olovliga förfaranden med brandfarliga och explosiva varor i huvudsak ska motsvara straffen för vapenbrott (jfr. t.ex. prop. 2001/02:59 s. 50 ff.). Mot denna bakgrund finns det behov av att överväga hur straffbestämmelserna i lagen om brandfarliga och explosiva varor bör förändras för att en skärpt syn på sådan brottslighet ska få genomslag och för att åter harmonisera dem med de nu gällande straffbestämmelserna i vapenlagen.

En utredare bör därför ges i uppdrag att biträda Justitiedepartementet med att överväga hur straffbestämmelserna i lagen om brandfarliga och explosiva varor bör förändras.

Uppdraget

En utredare ges i uppdrag att, med utgångspunkt i de förändringar av straffbestämmelserna i vapenlagen som trädde i kraft den 1 september 2014 samt med beaktande av allmänna straffrättsliga principer om bl.a. proportionalitet och ekvivalens, göra en översyn av straffbestämmelserna i lagen om brandfarliga och explosiva varor och lämna förslag till författningsändringar.

Uppdraget att se över bestämmelserna i lagen (1996:701) om Tullverkets befogenheter vid Sveriges gräns mot ett annat land inom Europeiska unionen avseende kontroll av införsel av brandfarliga och explosiva varor

Nuvarande bestämmelser om Tullverkets befogenheter vid Sveriges gräns mot ett annat land inom Europeiska unionen

Tullverkets möjligheter att göra kontroller vid gränsen mot ett annat EU-land regleras i lagen (1996:701) om Tullverkets befogenheter vid Sveriges gräns mot ett annat land inom Europeiska unionen (inregränslagen). För att Tullverket ska få göra ingripanden med stöd av inregränslagen krävs att den aktuella varan finns uppräknad i 3 § inregränslagen. Om varan omfattas av inregränslagen, blir den lagens bestämmelser om anmälan till Tullverket, kontrollbefogenheter, uppgiftsskyldighet, omhändertagande av varor, m.m. tillämpliga. Dessutom kan lagen (2000:1225) om straff för smuggling bli tillämplig. Det förutsätter dock att det finns en in- eller utförselrestriktion beträffande varan i annan lagstiftning.

Handgranater och vissa andra varor som omfattas av lagen om brandfarliga och explosiva varor är också krigsmateriel. Krigsmateriel som avses i lagen (1992:1300) om krigsmateriel omfattas av inregränslagen (3 § 1) och utgör sådana varor som enligt 4 § andra stycket inregränslagen alltid ska anmälas till Tullverket vid in- eller

utförelse. Detta innebär att Tullverket kan göra kontroller med stöd av inregränslagen vid införelse från ett annat EU-land. Eftersom krigsmateriellagstiftningen inte innehåller någon införelsestriktion, är dock lagen om straff för smugling inte tillämplig beträffande införelse av krigsmateriel.

Varor som avses i lagen om brandfarliga och explosiva varor omfattas inte av uppräknningen i 3 § inregränslagen. Eftersom brandfarliga och explosiva varor inte omfattas av inregränslagen saknar Tullverket befogenhet att ingripa med stöd av inregränslagen vid illegal införelse från ett annat EU-land. Att brandfarliga och explosiva varor inte omfattas av inregränslagen innebär dessutom att en olovlig införelse från ett annat EU-land inte kan lagföras som smugling enligt lagen om straff för smugling, trots att det finns en införelsestriktion i lagen om brandfarliga och explosiva varor. Som en följd av detta saknas det även möjlighet för Tullverket att inleda förundersökning och att beslagta brandfarliga och explosiva varor som förs in utan tillstånd. Om Tullverket påträffar sådana varor vid en införelsekontroll vid inre gräns måste myndigheten i stället överlämna ärendet till Polismyndigheten.

Behovet av en utredning

Bland de varor som omfattas av lagen om brandfarliga och explosiva varor återfinns handgranater. Det kan inte uteslutas att en del av de handgranater som finns i omlopp i kriminella kretsar har förts in illegalt till Sverige från ett annat EU-land. Den ordning som gäller i dag, att Tullverket ska överlämna ärendet till Polismyndigheten om handgranater eller liknande brandfarliga och explosiva varor påträffas vid en införelsekontroll vid inre gräns, framstår inte som effektiv och ändamålsenlig.

Det finns skäl att överväga en lagändring som innebär att såväl handgranater som vissa andra varor som avses i lagen om brandfarliga och explosiva varor omfattas av inregränslagen och lagen om straff för smugling. Sådana andra varor skulle kunna vara minor eller andra sprängmedel. Avgränsningen av vilka varor som kan omfattas kräver dock noggranna överväganden, eftersom lagen om brandfarliga och explosiva varor omfattar ett stort antal olika varor och det inte är säkert att kontroller av alla dessa varor vid inre gräns är påkallat och förenligt med EU-rätten.

Uppdraget

Utredaren ges i uppdrag att göra en översyn av bestämmelserna i inregränslagen i syfte att utreda möjligheten att låta såväl handgranater som vissa andra varor som avses i lagen om brandfarliga och explosiva varor omfattas av inregränslagen och lämna förslag till de författningsändringar som bedöms nödvändiga och lämpliga.

Utredningsarbetet

Utredaren ska under arbetet samråda med Polismyndigheten, Tullverket, Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, Inspektionen för strategiska produkter och vid behov även andra myndigheter.

Utredaren ska analysera och redovisa vilka ekonomiska konsekvenser förslagen kan komma att medföra och föreslå hur eventuella ökade kostnader bör finansieras.

Redovisning

Den del av uppdraget som avser översyn av straffbestämmelserna i lagen om brandfarliga och explosiva varor ska redovisas senast den 23 mars 2016.

Resterande del av uppdraget ska redovisas senast den 23 juni 2016.